

«MottakerNavn»
«Adresse»
«PostNr» «Poststed»

Trondheim, 31.05.2019

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2019/6668

Saksbehandler:
Karen Lone

Avslag på søknad om skadefelling av bjørn i Øyer og Ringeby kommuner 2019

Miljødirektoratet avslår søknad om skadefelling av 1 bjørn i Øyer og Ringeby kommuner, Oppland rovviltregion 3. Avslaget begrunnes med at det ikke foreligger en akutt tapssituasjon.

Bakgrunn

Miljødirektoratet fått søknad fra Øyer kommune av 21. mai og fra Ringeby, Sør-Fron og Nord-Fron kommuner av 23. mai om skadeforebyggende felling av bjørn som har blitt observert i Øyer og Ringeby kommune. Etter forenklet avslag på epost fra Miljødirektoratet på begge søknadene mottok vi ny søknad om skadefelling fra Øyer og Ringeby kommuner 24. mai og som ble fremmet på ny 28. mai etter nye observasjoner av bjørnen i Ringeby. Søkerne viser til at bjørnen er innenfor beiteprioriterte områder i rovviltregion 3, og at det er et stort skadepotensial forbundet med at beitesesongen snart starter, og det slippes hhv ca 8000 sauer og ca 15000 lam på utmarksbeite i disse to kommunene.

Forekomst av bjørn ble dokumentert i Øyer 21. og 23.mai, med viltkamera og direkte observasjon. Statens naturoppsyn har bekreftet at bjørn er påvist ved Åmotssætra i Ringeby kommune senest 28. mai.

Lovgrunnlaget

Lov av 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) og forskrift av 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) danner den juridiske rammen for direktoratets beslutning i saken.

Formålet i naturmangfoldloven (§ 1) lyder:

Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

Etter naturmangfoldloven § 5 er det et mål at artene og deres genetiske mangfold blir ivaretatt på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Tiltak etter naturmangfoldloven skal likevel avveies mot andre viktige samfunnsinteresser, jf. § 14. En slik avveining skal ikke medføre at målet i § 5 fravikes, men at tiltaket vil kunne medføre at målet i § 5 nås på en annen måte eller i et annet tempo enn hvis naturmangfoldet hadde vært det eneste hensynet å ta, jf. prinsippet om en geografisk differensiert rovviltforvaltning. Naturmangfoldloven § 5 og prinsippet om geografisk differensiert forvaltning er konkretisert

gjennom §§ 3 og 4 i rovviltforskriften og gjennom den regionale forvaltningsplanen for rovvilt i region 3. Etter naturmangfoldloven §7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet.

Direktoratet legger til grunn at denne beslutningen blant annet bygger på kunnskap om bjørnens bestandssituasjon. Utgangspunktet for beslutninger som kan påvirke naturmangfoldet er at beslutningsgrunnlaget skal være best mulig, jf. naturmangfoldloven § 8.

Det vises til naturmangfoldloven § 18 første ledd b) og § 77, jf. rovviltforskriften § 13, jf. §§ 1 og 3, der følgende fremgår:

Naturmangfoldloven § 18 (annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene):
Kongen kan ved forskrift eller ved enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- innlandsfisk b) for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk vann eller annen eiendom, (...) Vedtak etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. (...)

Myndigheten etter loven kan av eget tiltak iverksette uttak med formål som nevnt i første ledd bokstav a til d og g, jf. annet ledd. Uttaket regnes ikke som enkeltvedtak, og kan om nødvendig skje på annens eiendom. Kongen kan gi nærmere forskrift om slikt uttak. (...)

Rovviltforskriften § 1 (Formål):

Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor en slik ramme skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter. Forskriften skal sikre en forvaltning som vektlegger forutsigbarhet og lokal medvirkning.

Rovviltforskriften § 3 (Nasjonale bestandsmål og bestandsovervåking):

I Norge skal det årlig være 65 ynglinger av gaupe, 39 ynglinger av jerv og 13 ynglinger av bjørn. Det skal være 3 årlige ynglinger av ulv innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv(...).

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt skal gi data om status og utvikling i rovviltbestandene, herunder også beskrive det antall årlige ynglinger som er dokumentert i regionene. Metodikk, datagrunnlag og resultater skal være offentlig tilgjengelig.

Rovviltforskriften § 13 (Direktoratet for naturforvaltnings myndighet til å fatte vedtak om felling og jakt):

Direktoratet for naturforvaltning kan fatte vedtak om skadefelling, kvote for betinget skadefelling, kvote for lisensfelling av gaupe, jerv, bjørn og ulv eller kvotejakt for gaupe av eget tiltak eller etter søknad. Direktoratet kan fatte slike vedtak også der bestanden ligger under det fastsatte bestandsmålet for en region eller for landet. Det er et vilkår at slik felling eller jakt ikke er skadelig for bestandens overlevelse. Dessuten er det et vilkår at det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning, jf. Forskriften § 1 og § 6. (...).

Politiske og forvaltningsmessige rammevilkår

Direktoratet viser til Representantforslag 163 S (2010-2011), og Stortingets behandling av dette den 17. juni 2011 hvor det ble inngått et nytt enstemmig rovviltforlik. Av rovviltforliket i 2011 fremgår det innledningsvis at norsk rovviltforvaltning fremdeles skal skje innenfor rammen av bestemmelsene i naturmangfoldloven og Stortingets behandling av denne, Bernkonvensjonen og den todelte målsettingen etter rovviltforliket av 2004, og den videre oppfølging av dette.

Det nasjonale bestandsmålet for brunbjørn ble etter behandling i St.meld. nr. 15 (2003-2004) satt til 15 årlige ynglinger, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004) og rovviltforskriften § 3. Etter Stortingets gjennomgang av

rovviltforliket i 2011, Representantforslag 163 S (2010-2011), ble det bestemt at bestandsmålet for bjørn skal endres fra 15 til 13 årlige ynglinger nasjonalt. Det nasjonale bestandsmålet for brunbjørn er fordelt på 4 av 8 forvaltningsregioner for rovvilt, jf. rovviltforskriften § 4. I region 3 er det ingen mål om yngling av bjørn. Det vises videre til rovviltforliket punkt 2.2.4 der det går fram at miljøforvaltningen, i de tilfeller lisensfelling ikke gir tilfredsstillende uttelling, så langt det er mulig skal sørge for at resterende kvote tas ut i de områdene lisensfellingskvote er gitt. Uttak i det som av rovviltnevnene er definert som prioriterte beiteområder i de enkelte områdene skal prioriteres. Rovviltregion 3 hadde lisensfellingskvote på 1 bjørn i 2018 uten at det resulterte i noen felling.

Jf. rovviltforliket punkt 2.2.5 har direktoratet myndighet til å fatte vedtak om hvordan og hvor ekstraordinære uttak skal iverksettes, for så langt som mulig å få tatt ut resterende lisensfellingskvote. Videre heter det i punkt 2.2.18 at ekstraordinære uttak av brunbjørn etter at lisensfellingsperioden er slutt, skal kunne tillates i enkelttilfelle der det er sannsynliggjort et konkret skadepotensial på husdyr eller tamrein.

Om bestandssituasjonen for brunbjørn

Offentlige avgjørelser som kan få følger for naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon samt effekt av påvirkning, jf. naturmangfoldloven § 8. Direktoratet vil vise til beskrivelsen av det Nasjonale overvåkningsprogrammet for rovvilt i kommentarene til rovviltforskriften § 3. Rovdata har ansvaret for formidling, drift og utvikling av Nasjonalt overvåkningsprogram for rovvilt, og Rovdata er den sentrale leverandøren av data om status og utvikling i rovviltbestandene til alle forvaltningsledd. Rapporteringsfristen for overvåking av brunbjørn er 1. april hvert år.

Bestanden av brunbjørn i Norge blir primært overvåka ved å analysere DNA fra innsamla ekskrement og hår. De analyserte prøvene med DNA gjør det mulig å fastslå hvor mange brunbjørn som minimum har vært innom Norge i løpet av ett år, hvor de har oppholdt seg og fordelinga mellom hanner og binner. Bestandsmålet er gitt i tallet på årlige ynglinger.

Overvåkingen har derfor tatt i bruk en ny metode, som er utviklet av Det skandinaviske bjørneprosjektet (Bischof og Swenson 2010), til å beregne hvor mange kull som sannsynligvis er født i Norge hvert år. Metoden tar utgangspunkt i det innsamlede DNA-materialet og bygger blant annet på kunnskap om fordeling mellom kjønn og alder i den svenske bjørnebestanden. Den baserer seg også på kunnskap om hvor ofte binnene føder og hvor gamle de er første gang de føder, samt størrelsen på leveområdene og dødeligheten i bestanden. I 2018 ble det estimert født 8 (7,7) kull i Norge (NINA Rapport 1658, 2019).

Resultatene fra DNA-analysene identifiserte 138 ulike brunbjørner i 2018, 63 binner og 75 hanner. Binner ble i samsvar med tidligere DNA-undersøkelser, bare påvist i avgrensede og spesifikke geografiske områder i Finnmark, Trøndelag og Hedmark. Tallet på 138 ulike individ er minimumstall, da en ikke kan gå ut fra at en har lyktes i å samle materiale etter alle individ i alle områder. I Oppland ble det i 2018 påvist 1 individ fra innsamlet DNA-prøver. Dette var en hannbjørn som også ble registrert i prøver fra Hedmark.

Kjent avgang av brunbjørn i Norge i 2018 var totalt 12 bjørner, mens det i 2017 var en kjent avgang på totalt 9 bjørner. Det foreligger betydelig kunnskap om den samlede belastingen bjørnebestanden blir utsatt for, jf. naturmangfoldloven § 10. Bjørnebestanden er ikke avgrenset av tilgjengelig areal. Det er ikke registrert sykdom på brunbjørn i Norge. Det er kjent at ungedødelighet hos brunbjørn er høy, blant annet på grunn av infanticid (ungedrap). Utover enkelte påkjørsler skjer avgangen av voksen brunbjørn i hovedsak gjennom lisensfelling og skadefelling.

Direktoratets vurdering

Brunbjørn er fredet etter lov 29. mai 1981 om jakt og fangst av vilt (viltloven) og naturmangfoldloven. Samtidig er det slik at brunbjørn volder skade på husdyr- og tamreinnæring. For blant annet å hindre skade på husdyr og tamrein kan rovvilt felles med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b). Skadefelling er et virkemiddel for å avhjelpe akutte skadesituasjoner som kan oppstå, jf. rovviltforskriften §§ 9 og 13, mens regulering av

bestandsstørrelsen skal skje gjennom lisensfelling eller kvotejakt (gaupe), jf. rovviltforskriften §§ 10, 11 og 13. Jf. rovviltforliket punkt 2.2.19 skal soneinndelinga forvaltes tydelig.

Bjørn har gjort noe skade på sau på utmarksbeite i det aktuelle området over deler av beitesesongen 2018. I 2018 ble det påvist tap av 8 og 15 sau/lam til bjørn i hhv. Øyer og Ringebu kommuner. Det ble utbetalt erstatning for hhv. 21 og 71 husdyr som tapt til bjørn i de to kommunene. Etter vår vurdering er det et relativt stort potensiale for skader når sau slippes på beite, siden det er et betydelig antall sau/lam som slippes. Samtidig er det ikke påvist bjørn med fast tilhold i Oppland, og det er fremdeles mulig at bjørnen vil bevege seg videre og ut av området før beitesesongen begynner.

I region 3 er det ikke fastsatt noen mål om yngling av bjørn. Det er likevel nødvendig å vurdere bestandssituasjonen og muligheten for oppnåelse av bestandsmålet nasjonalt. Med åtte ynglinger i 2018 er man i dag fremdeles langt under det nasjonale bestandsmålet.

Miljødirektoratet legger vekt på at det ikke er en pågående akutt tapssituasjon i området. Det er ikke påvist skade på beitedyr. Skadepotensialet i dette tilfellet er til stede, men vurderes som ikke tilstrekkelig til å utløse et vedtak om skadefelling per i dag. Det er likevel viktig at saueiere i området tar kontakt med Fylkesmannen for å avklare muligheter for forebyggende tiltak, og ev. tilskudd til forebyggende tiltak.

Konklusjon

Miljødirektoratet avslår søknad om skadefelling av bjørn i Øyer og Ringebu kommuner. Aktuelle saueiere i området med observert bjørn bes om å kontakte Fylkesmannen i Innlandet for å avklare mulighet for forebyggende tiltak før beiteslipp.

Klage

Vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen 3 uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. En eventuell klage skal fremsettes for Miljødirektoratet, jf. § 32.

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Susanne Hanssen
Fung. seksjonsleder

Karen Lone
rådgiver

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:

Klima- og miljødepartementet	Postboks 8013 Dep	0030	OSLO
Landbruks- og matdepartementet	Postboks 8007 Dep	0030	OSLO
Mattilsynet	Postboks 383	2381	Brumunddal
Fylkesmannen i Innlandet	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Rovviltnemnda i region 3	c/o Fylkesmannen i Innlandet, Postboks 987	2604	LILLEHAMMER